

SKARBY BIBLIOTEKI WYDZIAŁU HISTORII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

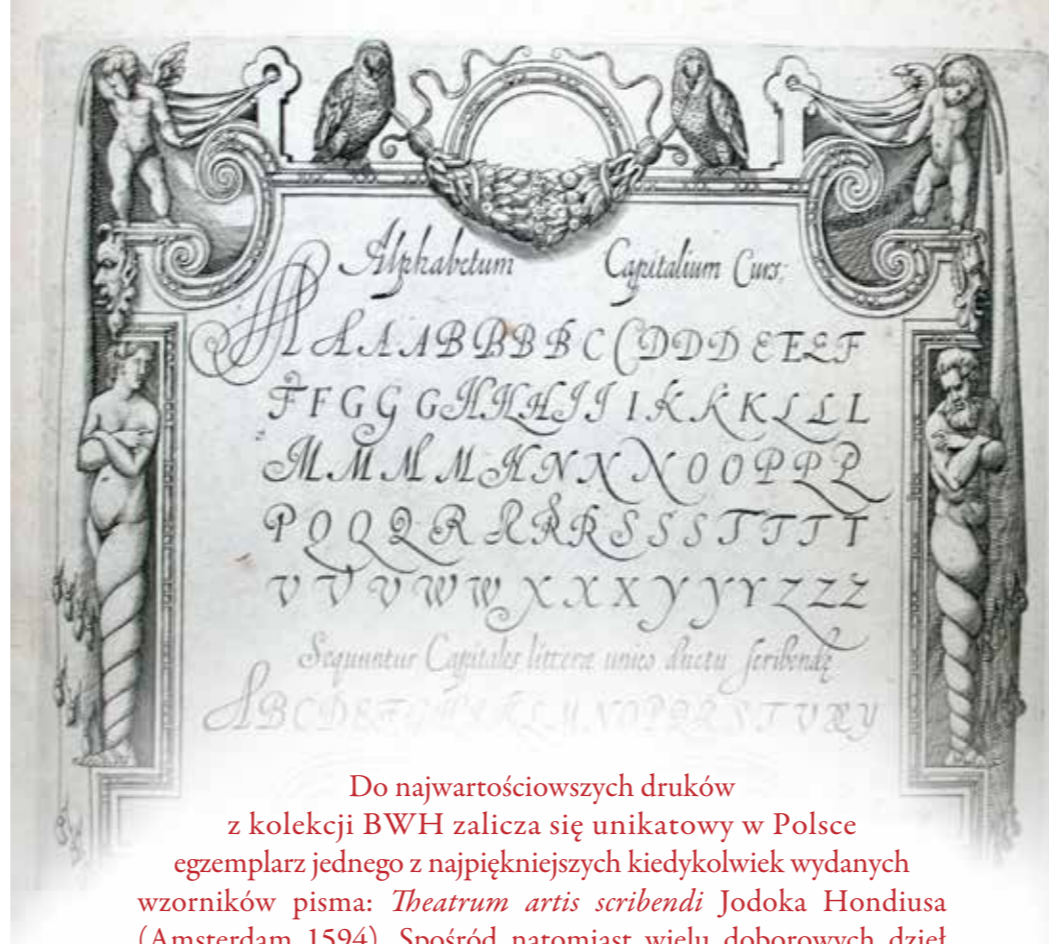

IBLIOTEKA WH UW jest największym w Polsce samodzielnym księgozbiorem o profilu historycznym, obfitującym w literaturę przedmiotu oraz wydawnictwa źródłowe z zakresu wszystkich epok od starożytności po czasy nam współczesne. Systematycznie uzupełniana kolekcja publikacji polskich i zagranicznych stanowi znakomitą podporę zarówno prowadzonych na WH UW badań, jak również dydaktyki uniwersyteckiej w zakresie nauk historycznych oraz powiązanych z nimi specjalizacji i umiejętności, takich jak archiwistyka i edytorstwo.

W 2020 r. zbiory BWH liczyły ponad 239 tys. jednostek, w tym ponad ok. 180 tys. książek, ok. 49 tys. czasopism, ponad 1100 starych druków, ponad 3220 map, a spośród wydzielonych materiałów źródłowych i dydaktycznych: ok. 14 tys. fotografii i fotokopii, 650 mikrofilmów, blisko 200 odcisków pieczęci.

Najcenniejszą część zbiorów specjalnych BWH stanowi kolekcja starych druków licząca 1003 dzieła w 1105 woluminach z XVI-XVIII w. Obok pomników dawnej historiografii i dzieł z zakresu nauk pomocniczych historii zawiera ona szereg rzadkich druków źródłowych, atlasów, map i planów. Część dzisiejszej kolekcji należała do BIH przed 1939 r. (w tym m.in. 48 wol. z księgozbioru Michała Dołęgi, szambelana króla Stanisława Augusta, które do Warszawy trafiły poprzez bibliotekę konwentu pijarów w Radomiu). Być może z tego zespołu pochodzi pozbawiony niestety oprawy egzemplarz *Decisiones* Johanna Koeppena, st. (1531-1611), zbioru prejudykatów wznowionego w Jenie w 1663 r. Egzemplarz ten, dotychczas nauce nieznan, nosi na karcie tytułowej notę własnościową Stanisława Poniatowskiego stolnika W(ielkiego) X(ięstwa) L(itewskiego) 22 Maj: 1762 a(nno). Należał on zapewne do najdawniejszej części prywatnego księgozbioru przyszłego króla Polski a stanowi interesujące świadectwo jego prawniczych zainteresowań.

Nota własnościowa
Stanisława Poniatowskiego
na karcie tytułowej *Decisiones*
Johanna Koeppena (Jena 1663)

Do najwartościowszych druków z kolekcji BWH zalicza się unikatowy w Polsce egzemplarz jednego z najpiękniejszych kiedykolwiek wydanych wzorników pisma: *Theatrum artis scribendi* Jodoka Hondiusa (Amsterdam 1594). Spośród natomiast wielu doborowych dzieł kartograficznych wspomnieć trzeba choćby rzadki egzemplarz atlasu Abrahama Orteliusa *Theatrum orbis terrarum* (Antwerpia 1579), zawierający 93 kolorowane mapy, czy też drugi spośród znanych egzemplarzy planu Warszawy z 1762 r. autorstwa Ricauta de Tirregaille'a.

Szereg starych druków BWH pochodzi ze zbioru Gabinetu Nauk Historycznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i stanowi w istocie jego depozyt. Większość jednak kolekcji ma proveniencję prusko-pomorską (Gdańsk, Królewiec, Malbork, Szczecin, Toruń), a także śląską (gł. Jelenia Góra). Druki te trafiły do BIH po 1945 r. z tzw. zbiorów zabezpieczonych na ziemiach zachodnich i północnych jako swoista rekompensata strat wojennych. Są wśród nich fragmenty znakomitych księgozbiorów gdańskich (co poświadczają noty własnościowe i ekslibrisy). Z Biblioteki Rady Miasta Gdańska pochodzi opatrzona jej ekslibrisem strasburska edycja *Enchiridionu* Erazma z Rotterdamu (1522), czy też świetnie zachowany, noszący na oprawie supereklibris Gdańska, pierwodruk *De re diplomatica* Jeana Mabillona (1681), dzieła, jak wiadomo, fundamentalnego dla rozwoju dyplomatyki i paleografii jako nauk pomocniczych historii. Spośród przedstawicieli gdańskiej elity kupieckiej, urzędniczej i naukowej, którzy pozostawili znaki własnościowe na księgach zachowanych w BWH wymienić warto: Jana Jaskego (1528-1578), Henryka Schwarzwaldta (1619-1672), Jana Beniamina Schmiedta, następnie rajcę i historyka Walentego Schlieffa (1680-1750), pastora Jana Fidalke (1703-1763) orientalistę i profesora Gimnazjum Gdańskiego, a także Henryka Rosenberga (1711-1794), tajnego radcę dworu polsko-saskiego. Na książkach znajdujemy również podpisy, m.in. bibliotekarza i bibliografa Gabriela Grodecka (1672-1709) i historyka Jana Uphagena (1731-1802).

najcenniejszych gedanianów należy niewątpliwie drugi w Polsce egzemplarz dzieła Thomasa Sprata *The History of the Royal Society of London for the Improving of Natural Knowledge* (Londyn 1667).

Na karcie tytułowej nosi on rękopiśmienną dedykację Henrygo Oldenburga sekretarza Królewskiego Towarzystwa dla Jana Heweliusza, stanowiąc jeden z symboli łączności europejskiej wspólnoty uczonych XVII w., w której i Rzeczpospolita miała swój udział.

L O N D O N,
Printed by T. R. for J. Martyn at the Bell without
Temple-bar, and J. Allestry at the Rose and Crown in
Duck-lane, Printers to the Royal Society. 1667
MDCLXVII.

Illustratio, Jno Johanni Hevelio
Gedaniensi Consuli Amplissimo, mittit
Henricus Oldenburg. Sec. Reg. Secret.

Toruń z kolei reprezentowany jest przez ekslibrisy pastorów: Krzysztofa H.A. Gereta (1686-1757) i Andrzeja Christiana Dittmanna (1710-1767), a Królewiec przez znaki Michaela Lilienthala (1686-1750), znanego kartografa i bibliotekarza, członka Akademii Berlińskiej i Petersburskiej oraz Ludwiga Ernsta Borowskiego (1740-1831), przyjaciela i pierwszego biografa Immanuela Kanta. Z dawnego zasobu Biblioteki Zamkowej w Malborku pochodzi natomiast blisko 60 dzieł głównie z zakresu numizmatyki, a także najstarszy druk w całej kolekcji: Erasmusa Stelli *De Borussiae antiquitatibus libri* (Bazylea 1518). Ze Szczecina z kolei trafiło do Warszawy ponad 40 woluminów z dawnej kolekcji Juliusza von Bohlen (1820-1882) badacza dziejów Pomorza. Być może stamtąd również pochodzi osobny zbiór niemal 200 odcisków pieczęci głównie miejskich i szlacheckich z terytorium dawnej Rzeszy, Pomorza, Prus i Śląska (XIV-XIX w.).

Ze względu na konieczność zapewnienia starym drukom najlepszych warunków przechowywania zostały one w latach 2004-2008 przeniesione do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie udostępniane są w Gabinetcie Starych Druków jako depozyt BWH. Katalog zbioru (tymczasem w postaci papierowej) dostępny jest zarówno w BWH, jak i w BUW. Na stronie www. Gabinetu Starych Druków BUW można też znaleźć więcej wzmianek o dziełach należących do kolekcji BWH. Część kolekcji (609 obiektów) została zdigitalizowana: <http://staredruki.ihuw.pl/>.

Na podstawie spisów inwentarzowych sporządzonych przez E. Bylinową i ustaleń własnych opr. M. A. Janicki

Biblioteka

Instytutu Historycznego UW,

od 1 września 2020 r. Biblioteka Wydziału Historii UW

formalnie powołana została wraz z Instytutem w 1930 r. Jej początki sięgają jednak r. 1915, kiedy to 15 listopada inaugurowano odrodzony polski Uniwersytet Warszawski i otwarto w nim (w znacznej mierze za sprawą Marcellego Handelsmana, późniejszego pierwszego dyrektora IH), Seminarium Historyczne. Prowadziło ono studia w ramach pięciu kierunków (od r. 1919 katedr). W 1916 r. ich wspólny księgozbiór uformowany głównie z dwóch dawnych kolekcji rosyjskich (bogaty w zachodnioeuropejskie wydawnictwa źródłowe): zbioru Wyższych Kursów Żeńskich i Seminarium Historyczno-Filozoficznego Cesarskiego

Uniwersytetu, a także z dubletów Biblioteki Uniwersyteckiej oraz dubletów ofiarowanych przez Towarzystwo Naukowe Warszawskie liczył 929 woluminów. Do czasu powołania IH w r. 1930 księgozbiór powiększył się do liczby 6865 woluminów, a przed wybuchem II wojny światowej wzrósł jeszcze niemal dwukrotnie, do ok. 12 tysięcy tomów. Jednakże pożoga wojenna pochłonęła połowę tego zasobu. Jego powojenną rekonstrukcję umożliwiło zakupienie szczęśliwie ocalałej biblioteki twórcy IH prof. Marcellego Handelsmana (zmarłego w niemieckim obozie koncentracyjnym w marcu 1945) oraz przejęcie części księgozbioru prof. Oskara Haleckiego. W 1950 r. Naczelna Dyrekcja Muzeów i Ochrony Zabytków przekazała Bibliotece znaczny zbiór fotokopii dokumentów. W rok później obudowywany księgozbiór liczył już 40 tys. pozycji. W trudnych latach izolacji Polski od świata Zachodu wiele wydawnictw książkowych i czasopism trafiło do zbiorów BIH jako dary zaprzyjaźnionych uczonych i instytucji zagranicznych. W latach dziewięćdziesiątych cenny zbiór przekazany został Bibliotece przez Instytut Historyczny im. gen. Władysława Sikorskiego w Londynie.

W ostatnim dwudziestoleciu Biblioteka wzbogaciła się też o znakomite księgozbiory ze spuścizn profesorów
Mariany Małowista, Izy Biezuńskiej-Małowist,
Benedykta Zientary, Aleksandra Gieysztor
i Antoniego Mączaka.

W najbliższym czasie obok potrzeb wynikających z bieżącego uzupełniania i opracowywania zbiorów, a także niezbędnego powiększenia przestrzeni magazynowej pilną koniecznością stanie się kompleksowa konserwacja introligatorska, odkwaszenie, jak również częściowa digitalizacja najcenniejszych, rzadkich wydawnictw XIX-1 poł. XX w.

Kierownikiem BIH w latach 1947-1972 była dr Alina Drozdowicz, następnie od 1972 r. przez 30 lat mgr Halina Michalak. W 2002 r. kierownictwo biblioteki objął mgr Tomasz Morawski. Od 2013 r. kierownikiem jest mgr Ewa Szutkowska.

Katalogi komputeryzowane są w systemie VTLS.

Kontakt: biblioteka.wh@uw.edu.pl

opracował M. A. Janicki

SKARBY
BIBLIOTEKI
WYDZIAŁU HISTORII
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO